

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШАБЕЛЬНИК ПРОТИ УКРАЇНИ (№2)»
(CASE OF SHABELNIK v. UKRAINE (no.2))
Заява № 15685/11

Стислий виклад рішення від 01 червня 2017 року

11 липня 2002 року Житомирський обласний апеляційний суд (далі – апеляційний суд) як суд першої інстанції визнав заявника винним у викраденні малолітньої, пограбуванні і вбивстві, та призначив йому покарання у виді довічного позбавлення волі. У своїй касаційній скарзі заявник стверджував, зокрема, що його обвинувачення ґрунтувалося виключно на зізнавальних показаннях, отриманих від нього як свідка. 10 жовтня 2002 року Верховний Суд України (далі – ВСУ) залишив вирок апеляційного суду без змін.

Європейський суд розглянув це кримінальне провадження у першій справі заявника («Шабельник проти України» (“*Shabelnik v. Ukraine*”, заява № 16404/03, від 19 лютого 2009 року). У своїй першій заяві до Європейського суду заявник, зокрема, стверджував, що його право на справедливий судовий розгляд було порушено, оскільки його засудження ґрунтувалося на зізнавальних показаннях, отриманих від нього під примусом і за відсутності захисника.

19 лютого 2009 року Європейський суд ухвалив рішення у справі «Шабельник проти України» та встановив порушення пункту 1 і підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція). Розглянувши скарги заявника за статтею 6 Конвенції, Європейський суд вказав на ряд недоліків під час досудового розслідування та судового розгляду справи заявника, та дійшов висновку, що обвинувальний вирок щодо заявника вирішальною мірою ґрунтувався на зізнавальних показаннях, отриманих з очевидним порушенням його права на захист.

Заявник, посилаючись на рішення Європейського суду від 19 лютого 2009 року, подав до ВСУ клопотання про перегляд його справи. Прокурор також подав до ВСУ подання про перегляд справи заявника та просив змінити вирок апеляційного суду і ухвалу ВСУ від 2002 року, виключивши з доказової бази цих судових рішень протокол допиту заявника як свідка та протокол слідчого експерименту, складені в рамках провадження щодо вбивства.

09 вересня 2010 року ВСУ розглянув справу заявника у касаційному порядку і ухвалив рішення, яке ґрунтувалося на тих самих доказах, що і вирок апеляційного суду від 2002 року. ВСУ дійшов висновку, що окрім порушень, які призвели до визнання зізнавальних показань заявника недопустимими і, відповідно, видалення їх з доказової бази, жодних інших порушень кримінально-процесуальних норм не було.

У 2011 році заявник знову звернувся до Європейського суду. Він скаржився, що ВСУ під час нового розгляду його справи в касаційному порядку порушив різні положення статті 6 Конвенції. Європейський суд вирішив розглядати скарги заявника за пунктами 1 та 3 статті 6 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника, Європейський суд вказав, що хоча в результаті нового розгляду справи ВСУ виключив зізнавальні показання заявника із доказової бази, своє рішення аргументував рештою доказів, щоб підтвердити його винуватість у вчиненні вбивства, зокрема висновком психіатрів, який є лише документом про психічний стан здоров'я особи і не може містити припущення щодо її винуватості у вчиненні злочину. Більше того, ВСУ визнав за доцільне покластися на досить неконкретні доповнення експертів, зроблені в іншому контексті, для встановлення факту вчинення вбивства заявником.

Враховуючи вищезазначене, Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику у справах щодо України, дійшов висновку, що обґрунтування нового рішення ВСУ і касаційне провадження у справі заявника не відповідало вимогам справедливості, і констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 5 000 (п'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися;

(ii) 6 000 (шість тисяч) євро компенсації судових та інших витрат і додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати і до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».